

Nemzetiségi tisztogatás ENSZ-segítéssel

Végveszélyben a drávaszögi magyarság!

Írta: *Botlik József*

A Duna és a Dráva összefolyásának háromszögét a trianoni békeszerződés után kezdik Drávaszögnek, vagy Drávaköznek nevezni. Északon a diktátumban meghúzott határ zárja le. Egy ezredévig nem volt szükség a terület külön elnevezésére, a vidék Baranya vármegye déli része volt és sohasem tartozott a hazánkkal társországi viszonyban lévő Horvátországhoz, sőt a későbbi határőrvidékhez sem. De annak ellenére, hogy mindig magyar volt, a háromnegyed évszázada hozott igazságtalan nagyhatalmi döntéssel az akkor összeeskábált szerb, horvát és szlovén királysághoz, az 1929 utáni Jugoszláviához került. A vidék elcsatolása után a szerb hatóságok Baranya vármegye három töredék járásából - baranyavári, mohácsi és siklói - alkották azt a közigazgatási egységet, amelyet akkor a Vajdasághoz csatoltak.

A drávaszögi magyarság a háromszög alakú terület keleti felét foglalja el. Északon a trianoni határ mentén néhány szerb és horvát, illetve sokác-bunjevác település fekszik. A magyar falvak közül több Árpád-kori eredetű (Laskó, Daróc, Kopács). Az impériumváltozás idején a Drávaszög 34 községe közül 14-ben a magyarok, 10-10-ben szlávok, illetve a németek - az utóbbiakat 1945 után kitelepítették - alkották többséget.

Az 1910. évi utolsó magyar népszámlálás 20.313 magyart talált a Drávaszögben, akik ekkor az összlakosság kerekén 40 százalékát tették ki. 1921-ben a jugoszláv számlálóbiztosok már csak 16.638 magyart jegyeztek be (33,8%), 1931-ben még kevesebbet, 15.717-et, (30,3%). A terület átmeneti magyar visszatérésekor (1941) a magyarság

száma elérte a 18.585 főt (36,4%).

A második világháború után a Drávaszög Horvátországhoz került. 1948-ban 51 ezren vallották magukat magyarnak. Az 1981-es, illetve az 1991-es népszámlálás kerekített adatai szerint azonban már csak mintegy 25 ezer volt a horvátországi magyarok száma. Az utóbbi évek becslült adatai azonban - a beolvadás, a jugoszláv "nemzetiségű"-ekhez való csatlakozás, a külföldi munkavállalás, a közeli Ormánsághoz hasonló alacsony szaporulat ellenére - ennél többel számolnak: 1991 nyarának tragikus eseményei előtt 40 ezer magyar élt Horvátországban. Ha a hivatalosan rögzített 25 ezer magyarból indulunk ki, annak csak közel fele élt többé-kevésbé homogén nemzetiségi környezetben - a Drávaszögben - az anyanyelvi iskoláztatás, művelődés és sajtó hozzáférhetőségében. Ez elsősorban a már említett színmagyar, illetve döntően magyar többségű falvakra vonatkozott, valamint a Drávaszögtől délre fekvő Kelet-Szlavónia kilenc évszázados ősi magyar hagyományait, nyelvének archaikus jellegét megőrző Kórógy, Dályahegy, Szentlászló községekre.

A magyarság tragédiája 1991 nyarán kezdődött, amikor a Nagy-Szerbia létrehozásért fegyvert ragadott szerb szélsőségesek, csetnikek útjába éppen a kisebb-nagyobb tömbökben élő drávaszögi magyarság került. A Drávaszög népei az 1991 májusában tartott népszavazáson önálló és független Horvátországra szavaztak. Ezzel azonban a háborús körülmények között a horvátországi magyar fegyverszállítások miatt kirobbant szerb-magyar konfliktus következtében a drávaszögi magyarság a szerbek szemében ellenséggé vált. "Bűne" egyszerűen az volt, hogy olyan országban akart élni, amely a többpárti választásokkal szabadabb társadalmi légkört teremtett, s több intézkedést hozott a kisebbségek megmaradásának elősegítésére. A drávaszögi lakosságnak ehhez 25 %-át a szerbek, 42 %-át a horvátok, 18 %-át a magyarok adták.

Alig egy hónappal a májusi népszavazás után a nagyszerb érdekeket támogató JNH, vagyis a Szövetségi Jugoszláv Néphadsereg egységei megszállták a Drávaszöget és Kelet-Szlavóniát, és megkezdték a "felszabadítást": a vegyes lakosságú kisvárosok, a horvát és magyar

falvak pusztítását. Az indok a szerbek "veszélyeztetettsége" volt, pedig a demokratikus választásokkal létrejött új Horvátországban, a Drávaszögben és Kelet-Szlavónia közigazgatásában, gazdasági életében nagyobb mértékű volt a szerbség jelenléte, mint amekkorát indokoltá tett volna a nemzetiségi számaránya.

"Felszabadító" hadműveleteiket különösen a többnemzetiségű települések - Pélmonostor, Dárda, Bellye, Metző stb. - magyar lakosságán hajtották végre. A szerb rádióban és televízióban is hangoztatott kegyetlen mézárálás áldozata lett a kelet-szlavóniai színmagyar Kórógy, Szentlászló és a többi magyar-horvát falu. (Kórógy mintegy 250 km-re fekszik Budapesttől, a magyar határtól pedig 50 km-re. Iskolája négyszáz éves múltra tekintett vissza, egész Horvátországban ez volt az egyetlen teljes tagozatú, 1-8 osztályos magyar iskola...)

A Drávaszög lakosságából 1991 őszén, szeptember és december között mintegy 30-35 ezren menekültek el, közöttük hétezer magyar. Az adatokat az északi Igaz Március Csoport által összeállított Fehér Könyv tartalmazza. A menekültek között van a drávaszögi magyar értelmiség 80 %-a. A magyar tannyelvű iskolákban a diákok és tanárok hiánya miatt megszűnt a tanítás.

1991 végétől a szerbiai tantervek és tankönyvek használatára kényszerítették a megmaradt tanárokat, s hogy a kötelező adminisztrációs munkákat szerb nyelven és cirill betűs írással végezzék. A Drávaszögben egyébként a szerb megszállás előtti, 1990/91-es tanév végéig a magyar oktatás így alakult: az 5 magyar, illetve a 4 horvát-magyar tannyelvű óvodában összesen 250 gyermek tanult. Az öt-öt négy osztályos, illetve nyolcosztályos magyar tannyelvű iskolában összesen 500, a két kéttannyelvű 8 osztályos iskolát 140 gyermek látogatta. Ezenkívül 19 horvátországi - drávaszögi, szlavóniai - iskolában folytattak magyar anyanyelvű oktatást, amelyekre minegy 1000 tanuló járt: kétharmaduk magyar nemzetiségű volt, a többi beszélte a magyar nyelvet. Ez azt jelentette: a 7-8 százaléknál is kevesebb magyar gyermek révén mintegy 13 ezer magyar lakos volt kapcsolatban a magyar nyelvű oktatás valamelyik formájával.

A horvátországi magyarság egyetlen középiskolája Pélmonosto-

ron gyakorlatilag nem működik. Tanárai egy részét a szerb hatóságok elbocsátották, néhány pedagógus elmenekült, a diákok zöme pedig Magyarországon illetve a Vajdaságban folytatja tanulmányait. A pécsi pedagógiai intézet segítségével 1991 szeptemberétől Pécsen, Siklóson, Harkányban, Mohácson és másutt megszervezték a menekült magyar és horvát gyermekek oktatását. 1992 elején a horvátországi tanterv szerint 100 tanuló részesült magyar oktatásban és legalább ennyi íratkozott be magyarországi iskolákba. Az anyanyelvű oktatásban részesült tanulók a menekültek horvát iskolájába jártak, 13 helyen 1300 általános iskolás, de számuk növekszik. Itt a magyar nyelvet az összes tanuló számára oktatják.

A betolakodó szerb hatalom részéről horvátországi magyar értelmiség szétverésének másik célpontja a magyar papság és egyház volt. A hadsereg és a csetnikek által megszállt Drávaszög és Szlavónia magyar templomai kedvelt katonai célpontokká váltak. Szétlőtték Szentlászló, Kórógy, Haraszi stb. templomait, lelkészeiket pedig elűldözték. 1992 elejéig csak a karancsi és a laskói lelkészek maradtak a helyükön, de mára egyetlen katolikus pap sem maradt a Drávaszögben. Utoljára a kisköszegi pap hagyta el híveit, miután elhurcolták és megkínózták. 1992 tavaszára több mint 40 ezer horvát és magyar menekült el. A győztes szerb hatalom 8 ezer szerbet telepített be az elhagyott házakba...

A knini székhelyű Krajina Szerb Köztársaság kikiáltása után, amelyhez a pélmonostori központú szerb körzet is csatlakozott, 1992 tavaszától őszig a Drávaszögben az új hatalom nemzetiségi tisztogatásba kezdett. Célja a nemzetiségi arányok megváltoztatása, az addigi 25 %-os szerb arány túlsúlyba kerülése, boszniai és horvátországi menekült szerbek betelepítésével. Ehhez azonban hely kellett. Rendszeressé vált a magyarok és horvátok minden ok nélküli bántalmazása, megfélemlítése. A csetnikek vérszemet kaptak, éjszakánként fegyverroppással szórakoztatták a magyar és a vegyes lakosságú falvak népét. Belövellődtek a házakba. Csúzán, Vörösmarton, Kopácson álarcos csetnikek fosztogatták és bántalmazták a főként idősebb magyarokat. A kitartókat, a tévovázókat e harcosok a legkülönbözőbb eszközökkel

igyekeztek távozásra bírni. Kedvelt módszerük, hogy a hadizsákmánynak kiszemelt magyar vagy horvát porta levélszekrényébe géppel írt felszólítást dobnak, hogy meddig hagyják el a házukat, különben halál vár rájuk. Máskor a felszólítást feltéglára kötözve a csukott ablakon keresztül hajították a lakásokba. A felszólítottak közül csak igen kevesen vállalták a maradást, amely további zaklatást, rettegést, életveszélyt hozott rájuk. Az elhagyott házakat, lakásokat, hétvégi nyaralókat szervezeten és módszeresen rabolták ki az új hatalom képviselői és fegyveres szabadcsapatai. A kijárási tilalom rájuk nem vonatkozott, így a zsákmányolt "áruval" megrakott gépkocsijaik akadály nélkül jutottak és jutnak célba. A hadizsákmány egy részét még ma is a Dunán motorcsónakkal viszik át a vajdasági (szerbiai) oldalra.

Kelet-Szlavónia egyes vidékein 1992 tavaszára már befejezték az etnikai tisztogatást. Áprilisban Kórógyon mintegy 850 szerb család betelepítését kezdték meg az elűzött magyarok házaiba, akik ekkor a zánkai menekülttáborban éltek, s csak 54 idős magyar maradt a faluban. A falunak új nevet adtak, Kórógy helyett a helységnévtáblára azt írták: *Srpska Palaca*, vagyis *Szerb Palaca*.

1992 áprilisában úgy tűnt, hogy az *ENSZ-csapatok drávaszögi bevonulásával* véget érnek a még szülőföldjükön maradt horvátok és magyarok megpróbáltatásai. Hamarosan kiderült, hogy a helyzet mit sem változott. Bár Horvátország által is aláírt dokumentum értelmében - ez alapján léphettek a területre az ENSZ erői - a Drávaszögben és Kelet-Szlavóniában a közigazgatás horvát marad, a kéksisasok ezt nem tudták érvényesíteni. Ekkorra ugyanis a szerb adminisztráció már berendezkedett, és kénytelenek voltak vele együttműködni. A helyzet paradoxá (önmagának látszólag ellentmondóvá) vált: 1992 tavaszától már az *ENSZ-katonák segítségével és közreműködésével folytatódott a magyarok és horvátok menekülése* : aki segítséget kért tőlük, azt elkísérték a magyar határig. Közben azonban szabad kezet adtak a szerbeknek, mondván, az emberek szabad áramlását nem akadályozhatják meg. Így az *ENSZ-katonák és a szerb milícia által ellenőrzött kiskőszegi Duna-hídon* - ez köti össze egyetlen kapocsként a Drávaszöget és a Vajdaságot - *zavartalanul folytatódhatott a szerbek*

betelepítése a Drávaszögbe.

1992 végére az ideköltözött szerbek száma meghaladta a harminc ezret, s így - ENSZ segítséggel - tovább folyt az etnikai tisztogatás. A szerbek aránya a korábbi 25 %-ról a Drávaszögben mintegy 70 %-ra növekedett. Így történhetett meg, hogy 1992. júliusáig a megszállás egy éve alatt a Drávaszögben és Szlavóniában **122 ártatlan polgári személyt vertek agyon a szerb fegyveresek, s számos embert megkínóztak, a nőket megerőszakoltak...** Az áldozatok egy része magyar volt. *A tehetetlen ENSZ-erők miatt fulladt kudarcba* 1992 augusztusában a horvát kormány drávaszögi visszatelepítési akciója is. Az ENSZ rendfenntartó erők, az UNPROFOR vezetése azzal indokolta a hazatelepítés megakadályozását, hogy a hazatérőket nem tudták volna megóvni a szerb szabadcsapatosok támadásától. Ezért juttatta el kétségbeesett felhívását a közvéleményhez 1992. december 22-én a zágrábi Ady Endre Magyar Kultúrkör és a horvátországi magyarok nevében Faragó Ferenc, a horvát parlament (szabor) független képviselője, amelyben követelték: "Vizsgálják felül az ENSZ békefenntartó erők szerepét Baranyában (Drávaszög) és Kelet-Szlavóniában. Az UNPROFOR fegyveressen le minden katonai, félkatonai és alkatonai alakulatot az említett területen. Szélesítsék ki a kéksisasok hatáskörét. A Biztonsági Tanács gyakoroljon nyomást a szerb agresszió hátterében lévő Milosevics szerb elnökre. Garantálják a menekültek hazatérését, javaik visszaszerzését, kárpótlásukat." A felhívásnak természetesen nem lett fogantja. Az etnikai tisztogatás tovább folytatódik.

Franjo Tudjman horvát elnök 1993 február második felében Eszéken tett látogatásakor a felrobbantott eszéki Dráva-hídnál tartott nagygyűlésen arról beszélt, hogy a Drávaszögről és Kelet-Szlavóniáról a horvát állam nem mondott le, sőt az újjáépítésért az elnök személyes védnökséget vállalt. Tudjmannal ezúttal tudatták az elüldözött drávaszögieknek és szlavóniaiaknak az ENSZ békefenntartó erőiről kialakított véleményét is: az UNPROFOR tagjai semmit sem valósítottak meg a megállapodásokból. A Drávaszögben a háború előtt 24 ezer szerb élt, a harcok kirobbanását megelőzően számuk csökkent, az ENSZ-erők megérkezését követően pedig ugrásszerűen megnőtt. A

vajdasági Zombor irányából folyamatosan érkeztek a szerb telepések és 1993 február közepére számuk már megközelítette a 40 ezret. Az ENSZ-erők mindezt elnézik, megengedik a betelepítést, miközben nem tudják biztosítani az elmenekült horvátok és magyarok hazatérését. A Tudjman elnököt üdvözlők nyíltan elítélték az ENSZ orosz katonáit, akik szorosán együttműködnek a megszállókkal. Így hiába fogadta el a horvát parlament az új kisebbségügyi törvényt, az a megmaradt magyarságnak keveset jelent. **"Csekély létszáma miatt nem kaphat autonómiát"** - nyilatkozta 1993. március 16-án dr. Zarko Domljan, a horvát szabor alelnöke budapesti látogatásakor. *- Az új törvény értelmében, azok a kisebbségek, akiknek száma nem haladja meg a lakosság nyolc százalékát, nem rendelkezhetnek annyi joggal, mint azok, akik tömegesen élnek Horvátország területén. A magyarok részt vesznek a helyi önkormányzat munkájában, művelődési és oktatási jogokkal rendelkeznek, de a területi és politikai autonómia gyakorlása nem áll módjukban."*

Tegyük hozzá: elsősorban azért, mert a magyarokat tömegesen űzték el a Drávaszögből, ahol több falucsoportban többé-kevésbé homogén településszerkezetben éltek. A szerbek által elfoglalt területeken 1993 nyarára alig 5-6 ezer magyar maradt a 25 ezerből. A drávaszögi magyarok egyre gyakrabban felvetik: Jugoszlávia felbomlásával minőségileg teljesen új helyzet állt elő, s ebbe a Drávaszög is beletartozik. Kinek van rá jogcíme? Az etnikai tisztogatást ENSZ közreműködéssel végrehajtó szerb csetnik martalócoknak? Talán másnak? Vagy azoknak, akikhez egy ezredéven át tartozott?.... *(Megjelent az Erdélyi Magyarság, 1993. augusztusi számában)* ■

KIEGÉSZÍTŐKÉNT

Még jól emlékszünk arra, amikor a Bush-kormányzat két kiemelkedő politikusá Baker és Eagleburger meglátogatta a felbomlás szélén álló Jugoszláviát. Ez a két amerikai honatya akkor megegyezett abban, hogy ez az évszázad elején összetákolt mű-állam szétesése bár fájdalmas a részükre mégis a szövetségi kormányt támogatni kell, mint

az egyetlen hatalmat, amely rendezett (?) átmenetet képes biztosítani a szabadabb kis államok formájában. Azóta tudjuk, hogy hála "macedóniai Larry" (Eagleburger egykori beceneve amikor Jimmy Carter volt amerikai elnök idejében nagykövetségként működött Jugoszláviában) támogatásának e szövetségi kormány a szerb terjeszkedés eszközévé vált és semmit sem tett az ország rendezett életének érdekében!

Kicsoda "macedóniai Larry"?

Mielőtt a Bush-kormányzatba belépett volna, a szerb nyelvet tökéletesen beszélő Eagleburger öt éven át a KISSINGER ÉS TÁRSAI cég elnöke volt, amely vállalatokat látott el tanáccsal a nemzetközi politika kérdéseiben. Miközben e cég elnökeként szerepelt, Eagleburger az LBS-bank igazgatótanácsának is tagja volt. A bank a jugoszlávok tulajdona(!) és 1988-ban "pénztisztogatásért" (money laundering) elítélték. Az amerikai kongresszusi képviselő Henry Gonzalez szerint a Bush-kormányzat magasrangú tisztviselői igyekeztek ezeket a műveleteket elkendőzni. Továbbá, bírálói azt róják fel neki, hogy korábbi üzleti összeköttetése a jugoszláv ügyekkel összeférhetlenné teszi az USA balkáni politikájában való részvételt.

A Nyugat politikusai "kétségbeesve" kérdezzétek, hogyan lehetne a szerbeket megállítani, hiszen amint a fenti cikkből is látjuk, az ENSZ kéksisasokai csupán annyit érnek a háború sújtotta térségben, mint télvíz idején a kerti törpe! Érdekes, hogy Irak esetében azonnal tudták mit kell tenni! Vagy talán a nemzetközi bankárok titkos ügyködéseivel hetvenkét évvel ezelőtt összetákolt jugoszláv állam egészen más? Egyáltalán mi az ami meghatározza ennek a MÁS-ságnak az előnyeit?

1991. decemberében a kanadai liberális párt egyik tagja a horvát származású John Sola "könnyelmű" kijelentése ugyancsak magára haragított bizonyos csoportokat. Azt merete mondani, hogy "nem tudnám elviselni, hogy egy szerbnek a szomszédságában éljek. Olyan dolog ez, mintha egy holocaust-túlélőtől azt kérnék, hogy egy náci mellett lakjon." *(Elhangzott a CBC Fifth Estate c. adásában)* Erre nemcsak Toronto 30 ezrenyi szerbje hördült fel, hanem a Kanadában rettegett hatalommal rendelkező Canadian Jewish Congress (Kanadai

Zsidó Kongresszus) is, amely azonnali működésbe lépett, hogy John Sola-t kidobassa a parlamentből, sőt még a liberális pártból is, mert a szövetség elnöke David Satok szerint "ha valaki azt mondaná, hogy ő képtelen lenne zsidók szomszédságában élni, az illetőt tíz percen belül kidobnák a parlamentből! Egy választott képviselő nem engedhet meg magának ilyen fajgyűlölő kijelentést!" (*The Canadian Jewish News*)

Érdekes, hogy David Satok a szerbek fajgyűlölettől fűtött nemzeti tisztogatásain nem háborodik fel! Miért nem? Itt vajon valóban fajgyűlöletet nem túró emberjogokról van-e szó, vagy pedig a zsidók részéről valami nosztalgikus érzelmi kapcsolódásról? Netán, az egykori *jó tettért jót várj* alapján?

A hazai *SZOMBAT* című zsidó folyóirat 1992. márciusi számában Smuél Miháéli cionista ezeket írja:

..."Őszintén megmondom, úgy éreztem, hogy a szerbek filoszemiták (zsidóbarátok). Mi ezt akkoriban lépten-nyomon éreztük. A cionista mozgalom (a második világháború idején) teljesen szabad volt. Én akkoriban a Betárban voltam, amely egy radikális jobboldali szervezet volt, és harccal akarta visszafoglalni Erec Jiszáel (Nagy Izraelt). Ezt meg is mondtuk: ki akarunk vándorolni Izraelbe, és harcolni akarunk a földünkért. Semmi akadály nem volt: a szerb hadseregtől kaptunk fegyvert, hogy gyakorlatozzunk, még segítettek is. Ugyanakkor Szlavóniában, ahol táboroztunk egyszer volt összeütközésünk a horvát ifjúsággal. Amikor megtudták, hogy zsidók vagyunk - mert természetesen mi felhúztuk a zsidó lobogót -, a horvátok kövekkel támadtak ránk és verekedések is voltak.

Szabaddkán voltak összetűzéseink a magyar fiatalsággal is, mert a szerbek elnyomták a magyarokat, velünk viszont toleránsak voltak. (*Elgondolkodtató!*) Így a magyarok úgy tekintettek ránk, mint a szerbeket pártoló kisebbségre.

Amikor a magyarok bejöttek és kezdődtek a zsidótörvények, az együttműködés a szerbekkel tovább folytatódott. Mi akkor a legnagyobb egyetértésben éltünk. Ha most visszatekintek el kell ismernem, hogy a szerbek nem voltak demokraták, uralkodni akartak. De nekem, mint zsidónak az volt a fontos, hogyan bánnak velünk.

Akkoriban gyerekként én nem is ismertem mást, azt hittem, a kormány mindenütt támogatja a zsidókat. Ez persze nem így volt. Amikor a szegedi cionista ifjúság először hívott előadást tartani 1941-ben, ott elég erős volt a mozgalom -, én a templomban beszéltem. Nyíltan szóltam a cionizmusról, arról, hogy egy államot nem lehet megvásárolni, azért harcolni kell. Amikor pedig elkezdtem beszélni, a rabbi odahívta a sameszt és szólt neki, hogy gyorsan csukja be az ablakokat. Hagyott ugyan beszélni, de nagyon megijedt. **Pedig én nem beszéltem a magyarok ellen** (?), csak arról, hogy a zsidók helye Erec Jiszáelben van. Ezt Jugoszláviában tolerálták (megtűrték) sőt buzdítottak is. A magyar uralom alatt a cionista szervezkedést nem engedték meg, ezért alapítottunk önképzőkört és ennek fedezéke alatt működtek a cionista csoportok. Ezeknek én voltam a vezetője."

Amikor Jugoszláviában a szerbek megtámadták a horvátokat, hírmagyarázataiban a kanadai rádió és televízió szinte naponta hangoztatta, hogy ne feledjük: a második világháború idején a horvátok és a magyarok Hitler mellett harcoltak és ne is csodálkozzanak azon, hogy a szerbekben még ma is él az ellenük elkövetett fasiszta-náci kegyetlenkedésekből táplálkozó bosszú.

Nos, ez a szabadjára engedett bosszú több felől kapja a támogatást, amint láttuk a *Canadian Jewish Congress* nyilatkozatából, és nem utolsósorban a szerb testvéreknek juttatott izraeli fegyverszállítmányokból, a Románián keresztül kapott orosz nyersolajról, fegyverről, nem is beszélve. Ezért aztán amikor a bosnyákok önvédelmükhöz engedélyt kértek a Nyugattól arra, hogy fegyvert vásárolhassanak külföldről természetesen visszautasító választ kaptak. Ezért van az, hogy a szerbek csinálhatnak amit akarnak, senki sem szól bele. Ez egyszerűen "belügy". Washingtonban néha-néha elhallatszik egy-két kurjantás Clinton elnök vagy Elie Wiesel részéről, hogy "*bizony kellene már valamit tenni abban a háborúsújtotta térségben, a világ nem állhat tétlenül az atrocitások előtt.*"... és ennyi az egész! A világ tétlenül nézi a szerbek kegyetlenkedéseit! Miért? Mert a második világháborút még mindig nem fejezték be és a legyőzötteknek továbbra is bűnhődniük kell? Ám a bűnhődésnek egészen újeredetű okai is lehetnek.

Toth Judit